

Soubor nástrojů pro prosazování zájmů přírody

Úbytek biologické rozmanitosti, ochrana životního
prostředí a strategie EU pro přírodu

Contents

Příroda je důležitá, protože...	3
O přírodu přicházíme rekordním tempem...	4
Dopady úbytku biologické rozmanitosti jsou již zde	5
Nedojde-li ke změně, budou následky ještě horší	6
Je to opravdu tak vážné?	7
Proč přicházíme o biologickou rozmanitost?	8
Řekni mi více o vazbě na klimatickou změnu	9
Ví se o tom?	10
Jak můžeme tento úbytek zastavit?	11
Existují dobré příklady, ze kterých se můžeme poučit?	12
Co činí Evropa k vyřešení problému?	13
Jak mohu přispět já?	14

Příroda je důležitá, protože...

- ✘ biologická rozmanitost je základem života na Zemi,
- ✘ úbytek biologické rozmanitosti znamená ztrátu životně důležitých služeb, na nichž je společnost závislá,
- ✘ ekosystémy a půda pohlcují uhlík a pomáhají zmírnit následky klimatické změny.

Biologická diverzita představuje rozmanitost života na Zemi. Tato síť živých organismů tvoří podstatu života: zajišťuje čištění pitné vody, opylování úrody, čistí vzduch, který dýcháme, reguluje podnebí, udržuje půdu úrodnou, je zdrojem léčiv a poskytuje základní stavební prvky pro průmyslové sféry.

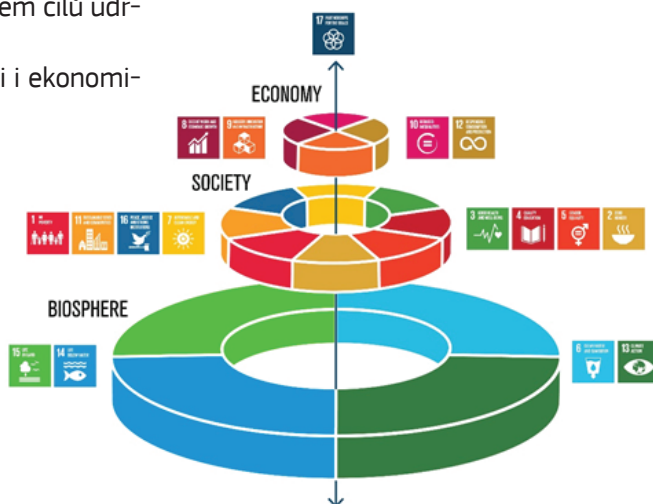
Ekosystémy poskytují služby nezbytné k zachování podpůrného systému našeho života. Narušením biologické rozmanitosti ničíme i tento systém. Je to jako bychom si uřízli větev sami pod sebou. Narušené ekosystémy jsou křehčí a mají omezenou schopnost odolávat extrémní zátěži a novým nemocem. Oproti tomu nás správně vyvážený ekosystém ochrání před nečekanými pohromami a pokud ho využíváme udržitelným způsobem, nabízí nám nejlepší řešení naléhavých problémů.

Ekosystémy a biologickou rozmanitost potřebujeme z několika důvodů. Vedle své primární hodnoty a hodnot nemateriální podstaty, jako jsou obohacení na duchovní úrovni a estetická hodnota, tvoří ekosystémy základ každého hospodářství i společnosti. Vytváří nezbytnou infrastrukturu, která je základem prosperity a naší existence.

Ztráta biologické rozmanitosti je nebezpečná a představuje...

- ✘ **klimatický** problém, protože narušený či zničený ekosystém a půda urychlují globální oteplování,
- ✘ **ekonomický** problém, protože přírodní kapitál poskytuje nezbytné zdroje pro průmysl,
- ✘ **bezpečnostní** problém, protože ztráta přírodních zdrojů může vést, obzvláště v rozvojových zemích, ke konfliktům,
- ✘ problém **zajištění potravy**, protože opylovači a půdní organismy hrají životně důležitou roli v potravinovém systému,
- ✘ **zdravotní** problém, protože příroda zlepšuje kvalitu ovzduší, vody a půdy, snižuje působení škodlivých látek a ochlazuje města,
- ✘ **etický** problém, protože ztráta biologické rozmanitosti má největší dopad na ty nejchudší a rozdíly se následkem toho ještě více zvětšují,
- ✘ **mezigenerační** problém, protože okrádáme naše potomky o základy pro spokojený život,
- ✘ **morální** problém, protože bychom neměli ničit planetu, na níž žijeme.

Životní prostředí je základem cílů udržitelného rozvoje OSN:
... je základem společnosti i ekonomiky.

ky.

Zdroj obrázku:

<https://www.stockholmresilience.org/images/18.36c25848153d54bdba33ec9b/1465905797608/sdgs-food-azote.jpg>

O přírodu přicházíme rekordním tempem...

- ✘ Lidské jednání přivedlo planetu k šestému hromadnému vymírání druhů; 1 milion živočišných druhů je ohrožen vyhynutím.
- ✘ V období let 1970 až 2014 klesla populace volně žijících živočichů a rostlin o 60 %.
- ✘ Biologická rozmanitost na zemi i v půdě klesá ve všech částech světa nebývalou rychlostí.
- ✘ Tento úbytek je těsně spojen se změnou klimatu a je součástí všeobecné ekologické krize.

Rychlost hynutí druhů je nyní po celém světě zhruba stokrát až tisíckrát vyšší než v obdobích před příchodem člověka. Jedná se o největší vlnu vymírání od vyhynutí dinosaurů. Za posledních 10 let klesla populace suchozemských živočichů a rostlin se známými prognózami o 42 %.

Tropické lesy ubývají vysokou rychlostí. Každý rok zmizí plocha o rozloze Řecka.

Tyto lesy se vyznačují nejvyšší druhovou rozmanitostí na naší planetě. Zalesněná plocha nyní pokrývá pouze 68 % plochy z období před industrializací.

Pokud se globální teplota zvýší o 2 °C, **zmizí tropické korálové útesy**, v důsledku čehož přijde o živobytí půl miliardy lidí.

Půda se vyznačuje enormní druhovou rozmanitostí: 25–30 % veškerých druhů na Zemi žije po celý život nebo část života v půdě. **Biologická diverzita půdy** je silně narušena lidskou činností. Znehodnocování půdy v rámci EU i mimo ni má za následek neustálý pokles biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb, jako jsou poskytování čisté vody a výživných potravin, pohlcování uhlíku a ochrana před erozí.

Obzvláště alarmující je úbytek hmyzu. Hmyz je velmi důležitý, protože tvoří potravu pro větší živočichy jako ptactvo, netopýři, plazi, obojživelníci a ryby. Pokud tento zdroj potravy zmizí, budou tyto živočichové odsouzeni k vyhynutí. Kromě toho se hmyz stará o opylování, regulaci škůdců a recyklaci živin.

Podle studie z roku 2018 o deštném pralese v Portoriku došlo od 80. let 20. století k úbytkům biomasy pro [členovce](#) žijící na zemi i v korunách stromů o 78–98 %, s ročním úbytkem cca 2,5 %. Jako přímý důsledek pozorujeme podobný úbytek ve stejných oblastech i u ptactva, žab a ještěrek.

Přezkoumání 73 historických studií o úbytku hmyzu v roce 2019 ukázalo, že současná rychlost poklesu stavů hmyzu by mohla vést k vyhynutí 40 % druhů hmyzu na světě během několika desítek let.

V ohrožení jsou i moře. V současné době máme 400 mrtvých zón v oceánech světa způsobených hlavně únikem hnojiv do oceánů.

Rozloha mokřadů v západní, střední a východní Evropě klesla od roku 1970 o 50 %, zatímco byl za posledních 10 let zaznamenán pokles populace u 71 % ryb a 60 % obojživelníků. V západní a střední Evropě a v západních oblastech východní Evropy hrozí v současné době vyhynutí 37 % sladkovodních ryb a cca 23 % obojživelníků.

Odkazy:

<https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>

Evropská Červená listina ohrožených druhů stromů

<https://www.iucn.org/news/species/201909/over-half-europes-endemic-trees-face-extinction>

Německá studie o hmyzu ([Hallmann et al., 2017](#)).

Studie Portorika ([Lister and Garcia, 2018](#))

Studie Velké Británie https://www.somersetwildlife.org/sites/default/files/2019-11/FULL%20AFI%20RE-PORT%20WEB1_1.pdf

Studie 2019 https://www.insect-respect.org/fileadmin/images/insect-respect.org/Rueckgang_der_Insekten/2019_Sanchez-Bayo_Wyckhuys_Worldwide_decline_of_the_entomofauna_A_review_of_its_drivers.pdf
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320718313636>

Dopady úbytku biologické rozmanitosti jsou již zde

- ✘ V důsledku úbytku biologické rozmanitosti ubývá služeb, které nám příroda poskytuje.
- ✘ Jedná se o udržování biotopů, opylování, regulaci objemu a kvality sladkovodních vod, tvorbu půdy, regulaci povodní a sekvestraci uhlíku.

Podle Světového fondu na ochranu přírody **zmizelo od roku 1970 ze světa 60 % celkové populace volně žijících obratlovců**. To znamená, že během pouhých 50 let zmizela více než polovina ptactva, savců, obojživelníků a ryb.

Velká část druhů mizí v oblastech mimo Evropu, proto je často těžké úbytek zaznamenat. Za posledních 50 let vymřelo nebo bylo vykáčeno 30–50 % mangrovů a bylo zničeno téměř 50 % korálových útesů. K obrovským ztrátám došlo ale i v rámci Evropy. Studie z roku 2017 ukázala, že v Německu došlo od roku 1990 k 76% úbytku [biomasy](#) létavého hmyzu v chráněných oblastech, tj. úbytek téměř o 3 % za rok.

Nezměníme-li své chování, dojde k ohrožení celého lidstva. K zastavení úbytku biologické rozmanitosti na zemi i v půdě a ničení přírody potřebujeme hlubokou a transformativní změnu. V současné době jsou nejvíce postiženy venkovské komunity rozvojových zemí, které jsou v rámci naplňování každodenních potřeb na přírodě přímo závislé. Celkový dopad bude ale mnohem větší.

Nejde ale jen o ztrátu života ve volné přírodě. V rámci úbytku biologické rozmanitosti dochází i ke ztrátě ekosystémových služeb, které příroda nezištně poskytuje. Čtvrtina chudých lidí světa a více než 90 % lidí žijících v extrémní chudobě je určitou část svého života závislá na lesích. Tropické lesy jsou přitom jednou z hlavních problémových oblastí, kde dochází k úbytku biologické rozmanitosti.

Zatímco celková hodnota zemědělské produkce vyspělých zemí vzrostla od roku 1970 na trojnásobek, přínos přírody, např. organický uhlík v půdě a rozmanitost opylovačů, je nižší. To je důkazem, že takovýto krátkodobý nárůst produktivity není udržitelný.

V důsledku degradace půdy již došlo ke snížení produktivity téměř čtvrtiny veškeré půdy na Zemi. Dochází k dramatickému úbytku rozmanitosti a počtu volně žijících opylovačů v Evropě a mnohým hrozí vyhynutí. Podle Evropské Červené listiny ohrožených druhů stromů (*European Red List of Trees*) hrozí polovině endemických stromů v Evropě vyhynutí.

Viz <https://www.iucn.org/tags/work-area/red-list>

https://www.panda.org/knowledge_hub/all_publications/living_planet_report_2018/

Nedojde-li ke změně, budou následky ještě horší

- ✘ Úbytek biologické rovnováhy způsobuje „kaskádové vymírání“, kdy ztráta jednoho druhu vede ke ztrátě dalšího atd.
- ✘ Až 5 miliard lidí čelí, podle budoucích scénářů využívání půdy a změny klimatu, problému většího znečištění vody a nedostatečného opylování, které jsou pro výživu nezbytné.
- ✘ Zničíme-li ekosystémy, místo aby uhlík zadržovaly, začnou ho uvolňovat. Tyto „zpětné smyčky“ urychlují proces změny klimatu.

Ztráta biologické rovnováhy znemožňuje naplnění cílů OSN pro udržitelný rozvoj. Splnění poloviny ze 44 cílů týkajících se chudoby, hladu, zdraví, vody, měst, podnebí, jakož i degradace oceánů a půdy je ohroženo velmi negativními trendy v přírodě a jejich přínosech pro člověka.

Jednou z hlavních obav v souvislosti se změnou klimatu a ztrátou biologické rozmanitosti je existence bodů zvratu. Jde o kritickou hranici, která by nikdy neměla být dosažena, protože její překročení může vést k prudkým a rozsáhlým změnám, které změní povahu systému. Tyto změny je těžké nebo nemožné odvrátit a mohou mít velmi negativní dopad. Příkladem je kolaps rybolovu tresky na ostrově Newfoundland v 90. letech 20. století, kdy vlivem dlouhodobého nadměrného rybolovu biomasa tresky rapidně klesla na 1 % předchozí hodnoty. Dle očekávání nedojde k obnovení populace tresčích zásob dříve než v roce 2030.

Po celém světě bylo identifikováno několik bodů zvratu, týkajících se různých prostředí. Najdeme mezi nimi ledovou pokrývku Grónska, alpské ledovce, dezertifikovaná území a korálové útesy. Tyto kritické body mohou znamenat nenávratný stav – stav, kdy dochází ke vzájemně se posilujícím zpětným smyčkám s rizikem ekologického kolapsu.

Téměř třetina korálů tvořících útesy, žraloků a příbuzných druhů a více než třetina mořských savců je ohrožena vyhynutím.

Ztráta biologické rozmanitosti je původem konfliktů a migrace, což ohrožuje životní zájmy každé společnosti. Zároveň je i velmi špatnou zprávou pro ekonomické hospodářství. Podle ročních zpráv Světového ekonomického fóra o globálním riziku patří složky přírodního kapitálu, jako jsou vzduch, voda, půda a biologická rozmanitost, mezi nejpravděpodobnější a největší rizika ohrožující ekonomiku i společnost.

Americký biolog Paul Ehrlich jednou prohlásil, že ztrátu druhů lze přirovnat k situaci, kdy z křídla letadla namátkou odstraníme některé náty. Možná, že letadlo ještě chvíli poletí, ale v určitém bodě dojde ke katastrofickému selhání.

ALE – ještě stále máme naději! Stále ještě máme čas zabránit ztrátě biologické rozmanitosti a udržet změnu klimatu pod kontrolou – pokud budeme jednat rychle a ve velkém rozsahu! Čas je naším největším nepřítelem. Podle posledních zpráv IPCC (Mezivládního panelu pro změnu klimatu) bude následujících 10 let rozhodujících.

Odkazy:

Zpráva o globálním riziku Světového ekonomického fóra 2020
<https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020>

Evropské životní prostředí — stav a výhled 2020 (SOER), Evropská agentura pro životní prostředí: <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020>

Je to opravdu tak vážné?

- ✘ Od 70. let 20. století spotřebovávají lidé za rok více zdrojů, než může Země vyprodukovat.
- ✘ Aby bylo možné naplnit každoroční požadavek, který na přírodu klademe, bylo by třeba 1,6 Zemí.
- ✘ Už 300 milionů lidí čelí vysokému riziku povodní a hurikánů způsobených ztrátou pobřežních stanovišť a ochrany.

Celkový dopad na životní prostředí je v historii této planety nebývalý. Lidská činnost výrazně změnila tři čtvrtiny přírodního prostředí na souši a dvě třetiny mořského prostředí. V roce 2019 jsme k 29. červenci spotřebovali více zdrojů, než může Země obnovit za rok – *Earth Overshoot Day*.

Více než jedna třetina půdní plochy Země a téměř tři čtvrtiny sladkovodních zdrojů slouží pro zemědělskou výrobu a dobytek.

Úbytek biologické rozmanitosti do budoucna znamená ztrátu volby, například možnosti vyvinutí nových léčiv. Zhruba 70 % léků na rakovinu tvoří buď přírodní produkty, nebo syntetické produkty jim podobné a 4 miliardy lidí jsou závislé primárně na přírodních lécích. Úbytek biologické rozmanitosti znamená ztrátu bezpočtu léčiv ještě před jejich objevením – to představuje pro lidstvo nenahraditelnou ztrátu.

Ke ztrátě dochází i na osobní úrovni. Příroda má řadu preventivních a regeneračních účinků na zdraví. Pravidelný kontakt s přírodou může snížit stres a podpořit fyzickou aktivitu, tím zlepšuje náladu, koncentraci a zdraví a snižuje rizika spojená s pasivním způsobem života. Nedávné zprávy organizací CBD a WHO (Úmluvy o biologické rozmanitosti a Světové zdravotnické organizace) potvrdily, že zdravé ekosystémy mají klíčovou roli v prevenci onemocnění a měly by být považovány za základní pilíře nákladově efektivní zdravotní péče.

Jedním z hlavních motorů ztráty biologické rozmanitosti se stal i systém zemědělství v Evropě. Rozsáhlé užívání pesticidů a hnojiv, eroze půdy a náhrada smíšených lesů monokulturními porosty mají negativní dopad na ekosystémy v Evropě. Při degradaci ztrácí půda úrodnost, je třeba více chemických prostředků, a tím ztrácí schopnost zadržovat vodu a uhlík. To způsobuje častější a intenzivnější povodně a zvyšuje emise skleníkových plynů.

Náš potravinový systém vytváří velký tlak na nakládání s vodou, na ekosystémy a biologickou rozmanitost, přesto zhruba třetina celkové světové produkce potravin přijde nazmar. To je zhruba 1,3 miliardy tun ročně. V EU se vyhodí zhruba pětina vyrobených potravin, což odpovídá 88 milionům tun jídla v hodnotě 143 miliard EUR.

Odkazy:

Biologická rozmanitost a zdraví <https://www.cbd.int/health/stateofknowledge/>

Overshoot Day <https://www.overshootday.org/>

Proč přicházíme o biologickou rozmanitost?

- ✘ Ztráta biotopů, nadměrné využívání přírodních zdrojů, klimatická změna, znečištění a invazivní nepůvodní druhy, to vše je důvodem úbytku biologické rozmanitosti.
- ✘ Hlavním důvodem je ale zásah člověka prováděný neudržitelným způsobem.
- ✘ Potřeba nových zdrojů vede k odlesňování, novým způsobům využívání půdy a ničení biotopů na celém světě.

Hlavním důvodem klimatické a ekologické krize je neudržitelný způsob výroby a spotřeby. Ekonomický model, ve kterém navrhujeme, vyrobíme, použijeme a vyhodíme, místo abychom použili znovu nebo recyklovali, vede k nežádoucím vedlejším problémům, které postupně narůstají.

Podle organizace International Resource Panel (Mezinárodní komise programu OSN o řízení zdrojů) může **za 90 % úbytku biologické rozmanitosti** a polovinu veškerých emisí skleníkového plynu **těžba a zpracování materiálů, paliv a potravin**.

Náš konzumní ekonomický model často znamená, že politické cykly a veřejné a finanční instituce zaměřují svoji pozornost na krátkodobé zájmy a neberou v úvahu řešení z dlouhodobého hlediska.

Klimatická změna se už nyní podílí na úbytku biologické rozmanitosti. Zhoršuje i ostatní negativní vlivy a do budoucna zřejmě zvýší i jejich podíl na ztrátě biologické rozmanitosti. Se vzrůstající teplotou budou tyto vlivy výraznější.

Hlavní příčinou ztráty biologické rozmanitosti v Evropě je přeměna půdy v zemědělskou půdu, zintenzivnění aktivit v oblasti zemědělství a lesnictví, používání stále většího množství chemických aditiv, zmenšování volného prostoru mezi poli a menší různorodost sklízených produktů. Chudší různorodost v přírodě znamená například méně hmyzu, a tím i méně druhů ptactva. Dotace do zemědělské produkce jsou také jedním z faktorů podpory tohoto jevu, neboť v jejich důsledku dochází k upřednostnění množství produktů nad jejich kvalitou a různorodostí pěstovaných druhů.

Také došlo k enormní expanzi měst a městských oblastí, které zabírají půdu a ubírají prostor přírodě. Když rozvoj zemědělské půdy a městské výstavby nenechají prostor přírodě, dochází k úbytku biologické rozmanitosti. Spousta měst a firem si neuvědomuje, jak moc je naše společnost na biologické rozmanitosti závislá. Užití HDP jako hlavního měřítka ekonomického růstu může zastřít celkový dopad našeho jednání na přírodu.

Odkazy:

<https://sdg.iisd.org/news/global-outlook-highlights-resource-extraction-as-main-cause-of-climate-change-biodiversity-loss/>

https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/27518/GRO_2019_SPM_EN.pdf?sequence=1&isAllowed

Řekni mi více o vazbě na klimatickou změnu

- ✘ Z hlediska důsledků je světová krize biologické rozmanitosti stejně vážná jako klimatická změna.
- ✘ Úbytek biologické rozmanitosti a klimatická krize spolu nejen souvisí, ale jedno zhoršuje druhé.
- ✘ Ochrana biologické rozmanitosti a obnovení ekosystémů je vynikajícím prostředkem pro zmírnění následků klimatické změny.

Míra klimatické změny je katastroficky vysoká. Podle slov interinstitucionální výhledové studie, kterou pro evropské instituce vypracoval ESPAS (European Strategy and Policy Analysis System), budou rozhodnutí ohledně klimatu určovat nejen budoucnost ekonomik a společnosti, ale celého lidstva jako druhu.

Biologickou rozmanitost navíc silně ovlivňuje klimatická krize. Vedle dopadu na zdraví člověka **činí klimatická změna ekosystémy zranitelnějšími** a umocňuje důsledky ostatních vlivů na úbytek biologické rozmanitosti, včetně ztráty stanovišť a fragmentace, znečištění, nadměrné těžby a invazivních nepůvodních druhů.

Klimatická změna již způsobuje obrovské změny v polárních oblastech a přímořských krajinách, je důvodem nárůstu požárů, stoupající teplota způsobuje změny polárních biotopů, kontinenty sužují horka, čímž trpí celá příroda. Moře pohlcují více než 90 % přebytečného tepla na zemi a svým oteplováním se stávají méně pohostinnými pro život mořských rostlin a živočichů a uvolňují více uhlíku do atmosféry. Mizí pastviny a savany, které jsou znehodnocovány rychleji než ostatní biotopy naší planety a vlivem stoupajících teplot se mění v poušť.

Úbytek biologické rozmanitosti má zároveň negativní vliv na klima. Ekosystémy, místo aby ukládaly uhlík v půdě a biomase, ho uvolňují zpátky do atmosféry. Odlesňováním vzrůstá množství oxidu uhličitého v atmosféře, což opět vede k dalšímu úbytku biologické rozmanitosti.

Biologická rozmanitost a klimatická změna jsou spolu pevně spojené a provázané. Nemůžeme vyřešit problém úbytku biologické rozmanitosti, aniž bychom řešili klimatickou změnu, a klimatickou změnu nevyřešíme, pokud zároveň nebudeme řešit úbytek biologické rozmanitosti.

Platí to ale i opačně. Zachování a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů může výrazně přispět při řešení klimatické změny – až 30 % cílů pro zmírnění klimatického dopadu by mohla zlepšit řešení zakládající se přímo na přírodě, např. obnově lesů, půdy a mokřadů. Změnou chování a vzorců spotřeby, jako je nadměrná spotřeba masa, bychom mohli snížit tlak jak na biologickou rozmanitost, tak na klimatickou změnu.

„Globální trendy do roku 2030“ (ESPAS 2019)

https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/ESPAS_Report2019.pdf

Změna klimatu a ztráta biologické rozmanitosti jako dvě strany téže mince:

https://wwf.panda.org/our_work/climate_and_energy/climate_nature_future_report/

Ví se o tom?

Povědomí o důležitosti biologické rozmanitosti je stále nízké, ale roste.

Různé studie, např. Zhodnocení biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb na celém světě (*IPBES Global Assessment on Biodiversity and Ecosystem Services*) z května 2019, a televizní programy jako Modrá planeta napomáhají povědomí lidí zvyšovat.

Průzkum Eurobarometr, do kterého se v květnu 2019 zapojilo 27 000 lidí ze všech členských zemí, ukázal, že 95 % respondentů souhlasí s tím, že je naší zodpovědností pečovat o životní prostředí a že péče o životní prostředí je nezbytná pro řešení problému klimatické změny. Přibližně 93 % lidí souhlasí s tím, že naše zdraví a dobrý stav závisí na životním prostředí a biologické rozmanitosti. Čím dál více obyvatel si začíná uvědomovat, že příroda a ekosystémy mají pozitivní vliv mimo jiné i na zdraví, bezpečnost potravy a na zmírnění a přizpůsobení se změně klimatu.

Přestože povědomí jednotlivých aktérů, včetně firem, vládního systému na různých úrovních i občanů, o biologické rozmanitosti neustále roste, nejsou všichni zajedno, aby souhlasili s tím, že je nezbytně důležité obrátit se na ty, kteří jsou motorem a přímo či nepřímo zapříčiňují úbytek biologické rozmanitosti.

Odkaz na Eurobarometr

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2194>

Zpráva IPBES <https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>

Jak můžeme tento úbytek zastavit?

- ✘ Musíme prudce snížit uhlíkové emise a poskytnout více dostupných řešení.
- ✘ Potřebujeme, aby letos na konferenci CBD COP 15 v Číně příští rok celosvětové dohodě o zastavení úbytku biologické rozmanitosti, jak bylo vytyčeno v Zelené dohodě pro Evropu.
- ✘ Plán pro zachování biologické rozmanitosti na celém světě po roce 2020 musí ukázat cestu k obnově životního prostředí a rychlé a velmi účinné změny.

Podle vědců bude nadcházejících 10 let rozhodujících. Potřebujeme výrazné změny ve způsobu života i obchodování, od energetického systému a způsobu využívání půdy až po výstavbu, velkoměsta, dopravu a stravu. Zároveň potřebujeme nejpozději do roku 2030 zajistit neutralitu degradace půdy a do roku 2050 neutralitu uhlíkových emisí. Odpovědi EU na tuto krizi stanovuje tzv. Zelená dohoda pro Evropu (*European Green Deal*).

Mnohá řešení již existují. Je však nutné, abychom je více a v mnohem širším měřítku realizovali. Je třeba jednat rychle, využívat čistší zdroje energie, zastavit odlesňování, lépe hospodařit s půdou a přejít na udržitelný způsob zemědělství.

Musíme drasticky snížit nové emise CO₂ a zároveň začít CO₂ odstraňovat z atmosféry. Nejlepší technologií k odstranění oxidu uhličitého, kterou máme, je fotosyntéza rostlin a planktonu. Proto musíme chránit a obnovovat ekosystémy a zastavit jejich poškozování. Změna se musí týkat úplně všech, aby nedošlo k situaci, kdy mají lidé větší obavy z navržených opatření než z důsledků klimatické změny.

Chce-li Evropa ukázat světu v Číně směr, musí své partnery přesvědčit o tom, že již řeší problém biologické rozmanitosti doma i v zahraničí.

Potřebujeme, aby byl zájem o biologickou rozmanitost zohledňován v rozhodnutích politiky na všech úrovních, od zemědělství po energetické plány a dopravu jednotlivých zemí. Přeměna naší civilizace a hospodářství k větší udržitelnosti bude vyžadovat propojenější uvažování a více holistický přístup k sociální politice.

Firmy si začínají uvědomovat svoji závislost na přírodních zdrojích pro výrobu potravy, různých druhů vláken a stavebního materiálu. Ekosystémy opylují úrodu, filtrují vodu, pomáhají rozkládat odpad a regulují klima. Ztráta přírody znamená pro firmy okamžité náklady ve smyslu provozních rizik, kontinuity zásobovacích řetězců, rizik odpovědnosti a ohrožení dobrého jména, podílu na trhu a financí.

První firmy si tato rizika již uvědomují, ale většina ještě takto neuvažuje. Často chybí znalosti o tom, jak obchodní model a zásobování materiálem závisí na přírodě a biologické rozmanitosti. Je třeba poskytnout firmám postupy, které jim umožní osvojit si modely spotřeby a výroby, které podporují ochranu biologické rozmanitosti a její využívání udržitelným způsobem. Přístup, který je šetrný k biologické rozmanitosti, podpoří dobrou vůli zákazníků a přinese nové obchodní příležitosti pro každého.

Odkazy:

Zelená dohoda pro Evropu

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

<https://www.newscientist.com/article/2201697-destruction-of-nature-is-as-big-a-threat-to-humanity-as-climate-change/#ixzz67LcfLAVb>

Existují dobré příklady, ze kterých se můžeme poučit?

Mnoho společností v dnešní době rozpoznává důležitost posuzování, oceňování a zdůvodňování dopadu závislosti na přírodním kapitálu a ekosystémových službách.

Snaží se porozumět tomu, jak lépe odhadnout finanční riziko a jak se vybavit komplexní metrikou udržitelnosti pro 21. století.

- ✘ Výhody pro obchodní aktivity zahrnují
- ✘ dlouhodobou životaschopnost obchodního modelu,
- ✘ úsporu nákladů,
- ✘ růst operativní výkonnosti,
- ✘ vyšší podíl na trhu,
- ✘ přístup k novým trhům, zboží a službám,
- ✘ předvídatelné a stabilní dodavatelské řetězce,
- ✘ lepší vztah s investory a zákazníky.

Velké korporace se aktivně angažují v koalici společností podílejících se na řešení otázek týkajících se ochrany přírody. Tato koalice vzešla ze Summitu OSN pro klimatickou akci v roce 2019 v New Yorku.

Vedoucí evropské finanční instituce vyvíjejí metodiku k měření dopadu svých aktivit na úroveň hospodářského portfolia. Platforma pro obchod a biologickou rozmanitost obsahuje řadu případových studií z celé Evropy: https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.htm

Existuje celá řada pozitivních příkladů pro tvůrce politik v oblasti životního prostředí. Cílené akce na ochranu přírody se často v Evropě ukázaly jako efektivní. Například rys iberský se navrátil z pokraje záhuby na přijatelný počet savců (z 52 kusů v roce 2002 na 327 kusů v roce 2014) a rovněž ve Španělsku se povedlo zvýšit stavy orla královského z 30 chovných párů v roce 1970 na více než 300 párů v roce 2011 – obojí s pomocí fondu organizace EU LIFE. Od roku 1992 přispěl fond EU z EU na projekty v oblasti přírody v celé Evropě přes 3 miliardy EUR.

Další příklady viz Udílení cen Natura 2000

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/awards/index_en.htm

Více příkladů o programu LIFE <https://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>

Více příkladů řešení založených na přírodě po celé Evropě viz

<https://oppla.eu/nbs/case-studies>; více příkladů z celého světa viz

<https://nature4climate.org/nbs-case-studies/>

Co činí Evropa k vyřešení problému?

- ✘ Zelená dohoda pro Evropu stanovuje rámec pro ambiciózní agendu, které je nezbytně třeba.
- ✘ Evropa povede kampaň za ambiciózní dohodu v Číně v příštím roce.
- ✘ Nová evropská strategie pro řešení problémů úbytku biologické rozmanitosti byla přijata.
- ✘ EU představuje jednoho z nejsilnějších zastánců a sponzorů projektů na ochranu biologické rozmanitosti celosvětově.

Evropské snahy zastavit ztrátu biologické rozmanitosti na zemi i v půdě obsahuje strategie 2020 pro biologickou rozmanitost (Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020), **akční plán 2017** ke zlepšení implementace (Akční plán pro přírodu, lidstvo a ekonomiku) a efektivní legislativa jako směrnice na ochranu ptactva a přírodních stanovišť, směrnice týkající se vodohospodářství, směrnice o ochraně mořského prostředí a soustava chráněných území Natura 2000.

Ačkoli doposud byly zaznamenány spíše omezené úspěchy na poli ztráty biologické rozmanitosti, převzetím nové strategie by se situace měla změnit.

Nadcházející strategie pro biologickou rozmanitost bude obsahovat ambiciózní a realistické závazky. Jejimi hlavními prvky budou: silnější ochrana přírody, ambiciózní plán pro záchranu přírody, resp. zachování zdravých ekosystémů a rámec pro urychlení transformativních změn. Cílem je podnět integrace ekosystémů a jejich funkcí (služeb) napříč všemi ekonomickými aktivitami, a sice v souladu se zásadou „neškod“ biologické rozmanitosti a klimatu.

Evropa usiluje o to, aby světoví vedoucí představitelé dosáhli dohody o ambiciózním globálním rámci pro ochranu biologické rozmanitosti. Dohoda bude ekvivalentem cílů Pařížské dohody o omezení globálního oteplování na 1,5 °C. Toto již 15. setkání v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD COP 15) reviduje dosavadní vývoj s ohledem na současné cíle a zvýší úsilí na celou příští dekádu.

Celkový cíl bude podpořen závazky jednotlivých zemí, jak nejlépe stanovených cílů dosáhnout. Propracovaný mechanismus pro sledování a přezkum strategie a odpovídající kroky pro financování a budování kapacit budou také součástí plánu. Dohoda by také měla zahrnovat ambiciózní a měřitelné cíle k řešení stavu biologické rozmanitosti, cíle k identifikaci hnacích sil ztráty biologické rozmanitosti a klíčových předpokladů, jakými jsou financování a celkově lepší znalosti v této oblasti.

Jedna část nové Zelené dohody pro Evropu se zaváže ke třem prioritám v nové strategii o biologické rozmanitosti s působností v domácím měřítku, tedy v EU. Bude zahrnovat ochranu biologické rozmanitosti před budoucím poškozováním, dále nápravu tam, kde se již škody napáchaly, a garanci toho, že biologická rozmanitost se stane ústředním prvkem všech ostatních relevantních oblastí politiky.

V mezinárodním měřítku EU figuruje jako jeden z největších podporovatelů ochrany biologické rozmanitosti a šetrného nakládání s přírodními zdroji. Více než 350 milionů EUR je ročně vyhrazeno na projekty přímo cílené na oblast biologické rozmanitosti a programy zahrnující biologickou rozmanitost i do jiných sektorů. Například v roce 2018 financovala EU 66 chráněných území ve 27 zemích subsaharské Afriky.

Za dlouhodobý cíl si Evropa klade zastavení ztráty lesního porostu nejpozději do roku 2030 a redukci necitelného odlesňování tropických lesů o 50 % do roku 2020. Dohody EU o volném obchodu obsahují kapitoly o obchodu a trvale udržitelném rozvoji s ustanoveními o ochraně životního prostředí, změnách klimatu, biologické rozmanitosti a lesích. Obsahují rovněž povinnosti a jejich efektivní dodržování plynoucí z agendy klimatické konference v Paříži a Úmluvy o biologické rozmanitosti.

Odkazy:

Zelená dohoda pro Evropu

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0244>

Síť Natura 2000 – https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

EU nature legislation – https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/index_en.htm

Akční plán EU

https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/communication_en.pdf

Některé evropské rozvojové projekty

https://ec.europa.eu/europeaid/projects-ground_en

Jak mohu přispět já?

- ✘ Hovoř o ztrátě biologické rozmanitosti!
- ✘ Kontroluj si svou vlastní spotřebu produktů a surovin!
- ✘ Připoj se ke kampani s cílem lepší informovanosti a pomoz šířit tyto myšlenky!

Nezoufej – učiň kroky! Když začneš malými kroky, bude pro tebe jednodušší přejít k ambicióznějšímu plánu. Začni hovořit o těchto problémech se svou rodinou a přáteli. Přesvědčuj je jak v práci, tak ve škole. Vědci ukázali, že stačí malý počet angažovaných a rozvážných osob, které dosáhnou velkých sociálních změn – někdy stačí i 3,5 %!

Vykonávej nátlak na politiky – dopisy a e-maily mohou mít významný efekt.

Existuje řada možností. Začni přemýšlet o své vlastní uhlíkové stopě a způsobu, jak ji redukovat – zateplením tvého domu, přehodnocením dodávek energie, přechodem na ekologicky udržitelnější způsoby dopravy. Uvažuj o oděvech, které kupuješ, zejména o tom, které skutečně potřebuješ a zda vůbec musí být nové. Přemýšlej o své dovolené – možná upřednostniš delší pobyt na jednom místě než cestování a návštěvu více destinací. A mysl také na své peníze – využívá banka tvých investic zodpovědným způsobem, berouc v úvahu ekologii?

Dívej se po zboží a službách, které nesou ekologickou značku EU Ecolabel, certifikaci ekologické znamenitosti, již mohou obdržet jen zboží a služby, které splňují vysoké nároky na ekologii během celého výrobního cyklu.

Při nákupu potravin dávej přednost regionálním a sezónním výrobkům. Tak snížíš skryté emise CO₂ vzniklé přepravou a skladováním. Kupuj biopotraviny, je-li to možné. Obsahují totiž méně pesticidů a jsou obvykle čerstvější díky svému regionálnímu původu. Tento přístup, stejně tak jako konání ekologických farem, je celkově příznivější k životnímu prostředí a trvale udržitelný. A v neposlední řadě zvaž snížení vlastní konzumace masa. Vyvážená strava je mnohem šetrnější k životnímu prostředí.

Přemýšlej o svých spotřebních návycích. Velká část ztráty biologické rozmanitosti může být přičtena i tvé poptávce po přírodních zdrojích, jakými jsou dřevo nebo textil. Máš pocit, že jsi součástí problému? Pokud preferuješ ony čtyři „r“ – *refuse, reduce, repair, recycle* (odmítnout, redukovat, opravit, recyklovat) – pak i ty již teď pomáháš čelit ztrátě biologické rozmanitosti.

Odkazy:

https://ec.europa.eu/clima/citizens/tips_cs

https://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/brochures/biodiversity_tips/cs.pdf

Kampaň UNEP o udržitelném životě

<https://medium.com/disruptive-design/introducing-the-anatomy-of-action-a-unep-x-unschool-collaboration-to-activate-sustainable-986f2ec847e0>

